

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES

ВИПУСК 85. ТОМ 3
ISSUE 85. VOLUME 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 4 від 30.04.2025 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2025. – Вип. 85. Том 3. – 362 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Боровик Л.А.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'ячука); **Волошин С.М.** – кандидат педагогічних наук (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гук О.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа в Коніні, Польща); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Кекош О.М.** – кандидат педагогічних наук (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Лазурко Л.М.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Мартинів Л.І.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначикова Марія** – доктор наук (doc. CSc., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (А1 – Освітні науки, А2 – Дошкільна освіта, А3 – Початкова освіта, А4 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), А5 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), А6 – Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (В11 – Філологія (за спеціалізаціями) та у галузі культури і мистецтва (В2 – Дизайн, В3 – Декоративне мистецтво та ремесла, В4 – Образотворче мистецтво та реставрація, В5 – Музичне мистецтво, В6 – Перформативне мистецтво, В12 – Культурологія та музеєзнавство, В14 – Організація соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (В9 – Історія та археологія).

Реєстрація суб'єкта «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1190 від 11.04.2024 року. Ідентифікатор медіа R30-04753.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, болгарська, румунська.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.

Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2025

© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2025

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 4 from 30.04.2025)

Humanities science current issues / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya]. – Drohobych : Publishing House „Helvetica”, 2025. – Issue 85. Volume 3. – 362 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andriev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bernes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Borovyk** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities); **S. Voloshyn** – Candidate of Pedagogical Sciences (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Huk** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomrya** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Kekosh** – Candidate of Pedagogical Sciences (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **L. Lazurko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Martyniv** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **Marszalek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiw** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University); **I. Stashevskya** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskiy** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustyomenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as **Index Copernicus International**.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 № 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (A1 – Education Sciences, A2 – Pre-School Education, A3 – Primary Education, A4 – Secondary Education (with subject specializations), A5 – Vocational Education (with specializations), A6 – Special Education (with specializations)).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (B11 – Philology (with specializations)) and culture and arts (B2 – Design, B3 – Decorative Arts and Crafts, B4 – Fine Arts and Restoration, B5 – Musical Arts, B6 – Performing Arts, B12 – Cultural Studies and Museum Studies, B14 – Organization of Sociocultural Activities).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 30.11.2021 № 1290 (annex 3), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on historical sciences (B9 – History and Archeology).

Registration of Print media entity «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers»: Decision of the National Council of Television and Radio Broadcasting of Ukraine № 1190 as of 11.04.2024. Media ID: R30-04753.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Distribution languages: Ukrainian, English, Polish, German, French, Bulgarian, Romanian.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2025
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2025

Людмила ЧАЛІЙ,

orcid.org/0000-0003-4963-3864

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) lydmula1567@ukr.net*

Володимир КОВАЛЬСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0001-8282-0173

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) volodymyr.kovalskiy@rshu.edu.ua*

Анатолій КАШУБА,

orcid.org/0000-0001-7782-898X

*доцент кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) anatolii.kashuba@rshu.edu.ua*

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРА

У статті визначено, що педагогічна культура є органічною єдністю культури діяльності та культури особистості. Педагогічна культура тренера втілює та характеризує не лише його професійну діяльність, а й систему його цінностей, у якій необхідно відзначити формування громадянської та особистісної позиції, вивчення та відтворення кращих зразків людської діяльності та культурно-історичних цінностей. Педагогічна культура людини складається з низки особистісних характеристик, таких як гуманістична спрямованість особистості тренера, творче мислення, інноваційна придатність. Автори вказують на необхідність підготовки майбутніх фахівців спортивної галузі як носіїв духовно-моральних цінностей, що здатні вирішувати важливі національно-патріотичні завдання, сприяти поширенню загальнолюдської культури. У статті виражене розуміння авторів педагогічної культури в контексті тренерської діяльності, а саме: здатність тренера до цілеспрямованого впливу на спортсмена як на особистість, а не лише як на фізичний об'єкт підготовки. Важливим аспектом у статті є вказівка на роль педагогічної культури у формуванні у спортсменів високих морально-вольових якостей – наполегливості, цілеспрямованості, витримки, дисципліни. Через щоденну взаємодію з тренером, спортсмен засвоює моделі поведінки, які потім проєктує на інші життєві ситуації. Поведінка, мова, жести, навіть стиль одягу тренера – усе стає прикладом для наслідування, особливо в юному віці. Важливим висновком прозвучало у дослідженні твердження, що якісні стосунки між спортсменом і тренером (на основі довіри, поваги та підтримки) позитивно впливають на мотивацію, задоволення тренувальним процесом і психологічну стійкість. Дослідження авторів розкриває педагогічну культуру тренера як багатогранне явище, що охоплює професійні, моральні, психологічні та комунікативні аспекти. Вона визначає не лише якість підготовки спортсменів, а й ефективність усього тренувального процесу. Сучасний тренер повинен бути не тільки носієм знань, а й мудрим педагогом, який вміє надихати, підтримувати та розвивати своїх вихованців як особистостей.

***Ключові слова:** спортсмени, професійна підготовка, тренер, професійна культура, педагогічна культура.*

Lyudmila CHALII,*orcid.org/0000-0001-7782-898X*

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Physical Culture and Sports
Rivne State University of Humanities
(Rivne, Ukraine) anatolii.kashuba@rshu.edu.ua*

Volodymyr KOVALSKYI,*orcid.org/0000-0001-8282-0173*

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Physical Culture and Sports
Rivne State University of Humanities
(Rivne, Ukraine) volodymyr.kovalskiyi@rshu.edu.ua*

Anatoliy KASHUBA,*orcid.org/0000-0003-4963-3864*

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Physical Culture and Sports
Rivne State University of Humanities
(Rivne, Ukraine) lydmula1567@ukr.net*

THE RELEVANCE OF THE FORMATION OF PEDAGOGICAL CULTURE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF A COACH

The article defines pedagogical culture as an organic unity of the culture of activity and the culture of personality. The pedagogical culture of a coach embodies and characterizes not only their professional activity but also their system of values, in which it is necessary to note the formation of a civic and personal position and the study and reproduction of the best examples of human activity and cultural and historical values. The pedagogical culture of a person consists of a number of personal characteristics, such as the humanistic orientation of the coach's personality, creative thinking, and innovative suitability. The authors point out the need to train future specialists in the sports industry as carriers of spiritual and moral values who are capable of solving important national and patriotic tasks and contributing to the spread of universal human culture. The article expresses the authors' understanding of pedagogical culture in the context of coaching activity, namely, the coach's ability to purposefully influence the athlete as a person and not only as a physical object of training. An important aspect of the article is the indication of the role of pedagogical culture in the formation of high moral and volitional qualities in athletes – perseverance, purposefulness, endurance, and discipline. Through daily interaction with the coach, the athlete learns behavioral models, which he or she then projects onto other life situations. Behavior, language, gestures, and even the style of clothing of the coach – everything becomes an example to follow, especially at a young age. An important conclusion of the study was the statement that high-quality relationships between the athlete and the coach (based on trust, respect, and support) have a positive effect on motivation, satisfaction from the training process, and psychological resilience. The authors' study reveals the pedagogical culture of the coach as a multifaceted phenomenon that encompasses professional, moral, psychological, and communicative aspects. It determines not only the quality of athletes' training but also the effectiveness of the entire training process. A modern coach must be not only a carrier of knowledge but also a wise teacher who knows how to inspire, support, and develop his students as individuals.

Key words: *athletes, professional training, coach, professional culture, pedagogical culture.*

Постановка проблеми. Пошук нових методів професійної підготовки майбутніх тренерів залежить від сучасних змін у соціокультурному, політичному та економічному розвитку України та оновлення освітніх процесів. Формування професійної культури майбутніх фахівців, також і в галузі фізичної культури і спорту, передбачає реформування змісту освіти на засадах гуманізму, надбання національної та світової культурної спадщини. Слово «культура» (від лат. Culture – плекаю, плекаю, живлю, розвиваю, поважаю) – це специфічний спосіб організації та розвитку люд-

ського життя, уявлення про продукт матеріальної і духовної праці, система соціальних норм і обов'язків у духовних цінностях, загальне ставлення людей до природи, один до одного і до самих себе. Згідно з визначенням філософського словника, культура також описує особливості свідомості людей, поведінки та діяльності в певних сферах суспільного життя (культура праці, екологічна культура, політична культура).

У Законі України про фізичну культуру і спорт говориться, що «Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, що спрямо-

вана на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості» (Операйло, 2005: 41), а «фізичне виховання є головним напрямом впровадження фізичної культури і становить органічну частину загального виховання, покликану забезпечувати розвиток фізичних, морально-вольових, розумових здібностей та професійно-прикладних навичок людини» (Операйло, 2005: 45).

Логічним видається вирішення завдань процесу цілісного, гармонійного розвитку особистості через відповідну професійну підготовку, а у галузі фізичної культури і спорту це відбувається під час формування професійної (педагогічної) культури, тренерів, спортивних організаторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Як зазначають видатні дослідники галузі фізичної культури і спорту, засобами фізичного виховання вирішується безліч завдань, пов'язаних із проблемами виховання духовно багатой, моральної і фізично досконалої особистості, яка поділяє цінності активного й здорового способу життя. Система вищої освіти в галузі фізичної культури і спорту призначена готувати висококваліфікованих фахівців для навчальної, виховної і оздоровчої роботи з різними групами населення, у тому числі і школярів (Шиян, 2004: 110).

Освітній процес має враховувати особливості соціалізації та культурного розвитку здобувачів вищої освіти як передумови підготовки гармонійно розвинутих фахівців. Тому освітній процес має бути спрямований на формування особистості, здатної ефективно вирішувати професійні завдання, приймати рішення та нести за них відповідальність, брати участь у діалозі та співпраці, мати бажання працювати в команді, завдяки чому досягається завдання розвитку якостей, що мають стійку соціальну значущість. При цьому розвиток загальної культури повинен забезпечуватися через здатність аналізувати суспільно значущі питання і процеси, розуміти світоглядні та філософські питання; прагнути до саморозвитку та самовиховання, толерантно сприймати соціальні, етнічні, релігійні та культурні відмінності; підтримувати належний рівень фізичної підготовки для забезпечення всебічної соціальної та професійної діяльності (Гончаренко, 2020).

Мета дослідження: розкрити роль педагогічної культури як необхідної складової освітнього процесу підготовки фахівців галузі фізичної культури і спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сучасній системі наукового знання поняття

«культура» належить до основних, тобто фундаментальних, понять. У повсякденній свідомості під культурою часто розуміють культуру окремої людини, сам термін вважають оціночним поняттям, широко вживають такі словосполучення, як «культура розуму», «емоційна культура», «культура поведінки», «культура тіла» тощо. Загалом культурологи нарахували в сучасній літературі понад 500 визначень культури. Це зумовлює багатомірність явищ культури, а культура виражає глибину людського буття. Термін «педагогічна культура» ще не має одновимірного наукового визначення. Можна лише стверджувати, що педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури.

У ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах (Гауряк, 2012).

У ряді педагогічних досліджень простежується змішування понять «професійна культура» та «педагогічна культура». Науковцями не досягнуто єдності в обґрунтуванні шляхів формування професійної культури майбутнього вчителя. Дуже цікавою є думка професора Т. В. Іванової, що термін «педагогічна культура» ширший, ніж професійна культура. Педагогічною культурою повинні володіти не тільки педагоги, але й спеціалісти інших профілів: «Педагогічна культура – це синтез духовного і професійного в людині, а головне, саме сформованість педагогічної культури дозволить передати, привити, сформувати ці якості у представників будь-якої професії» (Іванова, 2005: 40).

Національна доктрина розвитку освіти чітко формулює завдання забезпечення всебічного розвитку, гармонійного і цілісного виховання особистості, розвиток її здібностей та обдарувань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури.

Фахівець фізичної культури і спорту навчає своїх вихованців, підопічних, отже, можемо говорити, що він теж є педагогом, вчителем, тому йому притаманна система педагогічної культури.

Педагогічна культура є системним утворенням. Її головними структурними компонентами є: педагогічні цінності, творчі способи педагогічної діяльності, досвід створення зразків педагогічної практики з позицій гуманізму. Показниками високого рівня сформованості педагогічної культури слід вважати: гуманістичну спрямованість осо-

бистості педагога; психолого-педагогічну компетентність і розвинуте педагогічне мислення; освіченість у галузі предмета, який учитель викладає, і володіння педагогічними технологіями; досвід творчої діяльності, уміння обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему (дидактичну, виховну, методичну); культуру професійної поведінки (педагогічного спілкування, мови, зовнішнього вигляду) (Гауряк, 2012).

Якщо проводити паралель між педагогом та фахівцями галузі фізичної культури і спорту, то бачимо багато спільних моментів щодо педагогічної культури (Онопрієнко, 2023; Харківська, 2020).

Формування педагогічної культури тренера неможливе без належної загальнокультурної підготовки, яка доповнює професійну та психолого-педагогічну складові. Така підготовка включає оволодіння знаннями з гуманітарних, соціально-економічних і природничих наук, а також поглиблене вивчення спеціалізованих дисциплін, що відповідають обраній галузі діяльності. Її основна мета – сприяти розвитку особистості фахівця, здатного до самостійного мислення, критичного аналізу, етичного самовизначення та відповідального виконання професійних обов'язків.

Загальнокультурна підготовка формує в майбутнього тренера цілісний світогляд, що ґрунтується на культурних і гуманістичних цінностях. Це дозволяє йому не лише ефективно впливати на вихованців, а й усвідомлено реалізовувати свою виховну функцію. Педагог із розвинутою культурною компетентністю здатен стати для спортсмена не лише наставником, а й прикладом інтелігентної, морально зрілої особистості.

Гуманістичний компонент педагогічної культури проявляється в усвідомленні високої цінності людської особистості, у повазі до індивідуальності кожного вихованця, у прагненні виховати не лише чемпіона, а передусім гідного громадянина. Саме на цьому базується моральна відповідальність тренера, його здатність формувати виховний простір, у якому гармонійно поєднуються вимогливість і підтримка, дисципліна і доброзичливість.

Сучасний тренер повинен мати розвинене «комунікативне ядро особистості» – готовність і здатність до ефективної міжособистісної взаємодії, яка базується на повазі, етиці спілкування та емоційній зрілості. Це включає не лише мовну культуру, а й культуру поведінки, зовнішнього вигляду, інтелектуальні інтереси та широкий кругозір.

Водночас варто підкреслити, що фахові знання, хоч і є необхідною умовою професіоналізму, не визначають педагогічну культуру повною мірою.

Вона проявляється у здатності осмислено застосовувати знання на практиці, адаптуватися до змін, навчатися у взаємодії з іншими. Особливе значення у цьому процесі має педагогічна практика, яка дає змогу майбутньому тренеру набути досвіду вирішення педагогічних ситуацій, розвивати професійну рефлексію та емоційний інтелект.

Як визначають дослідники В. Шинкарук та П. Ткаченко, професійна культура фахівця фізичного виховання та спорту є важливою складовою його професійної діяльності. Вона виявляється у рівні оволодіння фахівцем специфічними теоретичними знаннями та практичними вміннями, необхідними для здійснення певного виду діяльності на основі сформованої системи ціннісних і духовних орієнтирів. Професійна культура поєднує в собі як професійно-організаційний блок (знання, вміння, досвід, майстерність), так і соціально-моральний (ціннісні орієнтації, морально-вольові якості тощо). Вона визначає етичні стандарти, цінності та кодекси поведінки, яких повинні дотримуватися професіонали в цій галузі (Шинкарук, 2023).

Перше враження, яке створює фахівець фізичного виховання та спорту, має велике значення. Зовнішній вигляд, включаючи одяг, чистоту, охайність та стиль, може вплинути на сприйняття клієнтів. Досягнення гармонії між професійністю та особистістю, відповідність образу роботі фахівця і його цілям, підкреслення здорового способу життя – все це сприяє позитивному сприйняттю. Крім зовнішнього вигляду, важливим елементом іміджу є професійна експертиза та компетентність фахівця фізичного виховання та спорту. Клієнти та вихованці шукають докази успішного досвіду, знань та вмінь фахівця, які підтверджують його професійну підготовку та здатність допомогти їм досягти мети. Сертифікати, дипломи, рекомендації та результати роботи можуть бути важливими факторами, що впливають на сприйняття клієнтів. Комунікаційні навички та вміння також мають велике значення для створення позитивного іміджу. Фахівець фізичного виховання та спорту повинен бути вмілим слухачем, вміти встановлювати емоційний контакт, розуміти потреби та бажання. Ввічливість, толерантність, вміння адаптуватися до різних типів особистостей допомагають створити комфортну атмосферу спілкування. Крім особистого спілкування, імідж може бути сформований через використання сучасних засобів комунікації. Онлайн-профілі, веб-сайти, соціальні мережі стають все більш популярними каналами комунікації. Якщо фахівець має професійно оформлену веб-сторінку, де розміщена інформація

про його послуги, досягнення, відгуки клієнтів, це може сприяти позитивному сприйняттю (Шинкарук, 2023).

Як і у вчительській практиці, тут теж мова йде про вміння спілкуватися, розуміти, використовувати комунікативні навички для інформування та створення мотивацій. Професійна культура таких фахівців сприяє позитивному ставленню до фізичного виховання загалом, формує громадську думку, цікавість до здорового способу життя, правильного харчування тощо.

Отже, професійна культура – це запорука успішної діяльності фахівця фізичної культури і спорту. А педагогічна культура – вищий рівень відповідальності за свою діяльність.

На думку С. О. Шевченка, «педагогічна культура тренера передбачає здатність організувати виховний процес, враховуючи індивідуальні особливості спортсмена та створюючи позитивний психологічний клімат у команді» (Шевченко, 2020: 78).

У дослідженнях О. І. Долі знаходимо таке твердження: «Педагогічна культура тренера – це процес постійного самовдосконалення та саморефлексії» (Доля, 2021: 106).

Тому основними компонентами педагогічної культури тренера будемо вважати наступні:

1. Гуманістична орієнтація. У центрі педагогічної діяльності тренера має бути людина. Гуманістична спрямованість проявляється в повазі до особистості вихованця, у вмінні слухати, розуміти й підтримувати. Тренер має дбати не тільки про спортивні досягнення, а й про емоційний стан, соціальний розвиток, морально-етичні засади спортсмена.

2. Педагогічна майстерність. Педагогічна майстерність включає вміння дохідливо пояснювати, ефективно організувати навчальний процес, використовувати сучасні методи тренувань, а також створювати умови для саморозвитку вихованців.

Педагогічна майстерність тренера – це не лише технічна підготовка, а й здатність реалізувати тренувальний процес ефективно, з урахуванням вікових, індивідуальних і психологічних особливостей спортсменів. Вона передбачає поєднання знань, інтуїції, креативності, емпатії та комунікативних навичок. Сюди входить і вміння обирати правильний стиль спілкування залежно від ситуації. На нашу думку, лівова частка педагогічної культури формується саме через певні виховні елементи.

Одним із ключових компонентів педагогічної майстерності є вибір стилю спілкування з вихо-

ванцями. В літературі виділяють такі основні стилі:

– Авторитарний стиль – тренер повністю контролює процес, приймає рішення одноосібно, вимагає беззаперечного підкорення. Такий стиль може бути ефективним у ситуаціях, що потребують дисципліни та швидкої реакції, але його постійне застосування може призвести до емоційного вигорання спортсменів.

– Демократичний стиль – тренер залучає спортсменів до прийняття рішень, заохочує зворотний зв'язок, розвиває самостійність. Цей стиль сприяє формуванню довіри, ініціативності, командного духу.

– Ліберальний стиль – тренер мінімально втручається у процес, надаючи вихованцям максимальну свободу. Такий підхід може бути ефективним у роботі з високовмотивованими, досвідченими спортсменами, однак для новачків може створити атмосферу невизначеності.

У практиці тренерської діяльності найефективнішим вважається гнучкий, ситуаційний підхід, коли стиль спілкування адаптується залежно від рівня підготовки, віку, характеру спортсмена та конкретних обставин.

Ще одним аспектом педагогічної майстерності є вміння працювати з конфліктами, які неминуче виникають у міжособистісних стосунках. Конфлікти можуть бути наслідком втоми, незрозуміння, боротьби за лідерство чи невиправданих очікувань. У таких випадках тренеру слід застосувати перевірені методики:

– Метод «Я-повідомлень» – замість звинувачень, тренер висловлює власні почуття та потреби («Я відчуваюся розчарованим, коли бачу, що ти не віддаєшся повністю тренуванню...»). Це знижує напругу й відкриває простір для діалогу.

– Активне слухання – тренер уважно слухає спортсмена, перефразовує його слова, демонструючи розуміння («Ти відчуваєш, що тобі не дають висловитися на командній нараді?»).

– Медіація – залучення третьої сторони (психолога, іншого тренера, старшого спортсмена) для врегулювання конфлікту. Це особливо ефективно у командних видах спорту.

– Психологічна розрядка – короткі психологічні вправи на дихання, релаксацію або гумор для зниження емоційного напруження після конфлікту.

3. Психологічна підготовка. Тренер повинен володіти знаннями з вікової, спортивної та загальної психології. Це дозволяє йому краще розуміти поведінку спортсменів, мотивувати їх, знижувати рівень тривожності перед змаганнями, а також попереджати й вирішувати конфлікти.

4. Комунікативна компетентність. Вміння налагодити ефективну взаємодію зі спортсменами, їхніми батьками, колегами, лікарями та іншими учасниками спортивного процесу – ще один важливий аспект педагогічної культури. Відкритість до діалогу, здатність до конструктивної критики, толерантність та повага – якості, без яких успішна тренерська діяльність неможлива.

5. Морально-етичні засади. Моральна відповідальність тренера полягає у чесному ставленні до своєї праці, повазі до спортсменів, дотриманні принципів чесної гри. Тренер є авторитетом, тому його поведінка повинна бути етичним взірцем.

Етика тренера є невід'ємною складовою його професійної культури та педагогічної компетентності. Вона визначає норми поведінки, взаємовідносини з вихованцями, колегами, батьками спортсменів, спортивною спільнотою. Тренер – не просто наставник, він є моральним авторитетом для своїх вихованців, тому його особиста доброчесність, чесність і відповідальність мають бути бездоганними.

Основними принципами етичної поведінки тренера є: *повага до особистості спортсмена*: тренер зобов'язаний визнавати гідність кожного вихованця, незалежно від рівня його спортивної підготовки, віку чи соціального статусу; *справедливість*: рівне ставлення до всіх спортсменів, об'єктивність у прийнятті рішень, уникнення фаворитизму; *конфіденційність*: інформація про особисте життя спортсмена або внутрішні справи команди не повинна використовуватися поза межами професійного контексту; *чесна гра (fair play)*: тренер має сам дотримуватись етичних принципів спорту, не заохочувати обман, симуляції чи допінг, а також виховувати ці цінності у вихованців.

Окрему увагу слід приділити етичній комунікації. Образливі висловлювання, приниження, публічна критика – неприпустимі в педагогічному процесі. Навпаки, тренер повинен створювати середовище довіри, підтримки, відкритого діалогу.

Важливо також, щоб тренер дотримувався професійної дистанції. Йдеться про баланс між близькістю і нейтральністю у стосунках зі спортсменами. Надмірна емоційна залученість чи панібратство можуть призвести до втрати авторитету, суб'єктивізму або навіть до зловживання довірою.

У міжнародній практиці існують етичні кодекси тренера, які регламентують його поведінку. Наприклад, у «Кодексі етики Міжнародної асоціації спортивних тренерів» зазначено, що тренер зобов'язаний «служити інтересам своїх підопічних, діяти відповідально, не дискримінувати,

поважати права інших і зберігати професійну репутацію».

Таким чином, етика тренера – це не лише набір правил, а система внутрішніх переконань, які формують основу його щоденної практики. Від дотримання етичних норм залежить якість виховного процесу, рівень довіри в команді та позитивний імідж спорту в цілому.

Відзначимо важливий момент про педагогічну культуру у колективних видах спорту, де атмосфера взаємоповаги, довіри та партнерства суттєво впливає на ефективність взаємодії. Тренер, який вмів запобігати конфліктам, заохочує співпрацю, розвиває в спортсменах соціальні навички, формує не лише команду, а й спільноту.

Окремо варто акцентувати увагу на виховній функції педагогічної культури. Тренер навчає не лише техніці, а й етичним нормам поведінки: повазі до суперника, чесній грі, відповідальності за результат. У спорті нерідко виникають ситуації морального вибору, і саме педагогічний авторитет тренера стає мірилом, за яким орієнтується спортсмен.

Таким чином, педагогічна культура тренера – це фактор, що впливає не лише на спортивну результативність, а й на якість особистісного розвитку спортсмена. Вона визначає не лише те, ким є спортсмен на майданчику, а й ким він стане в житті.

Педагогічна культура тренера формується протягом усього професійного життя. Її основи закладаються у закладах вищої освіти, де майбутні фахівці опановують як теоретичні дисципліни, так і практичні навички. Водночас важливу роль відіграє самоосвіта, наставництво досвідчених колег, участь у семінарах, тренінгах, конференціях.

Практика показує, що ефективними є ті тренери, які не зупиняються на досягнутому, аналізують свою роботу, відкриті до нового.

Педагогічно грамотний тренер здатен сформулювати в спортсмена не тільки навички перемагати, а й повагу до суперника, витримку в поразках, віру в себе, самодисципліну. Саме через педагогічну культуру тренера відбувається гармонійний розвиток особистості, що є особливо важливим у дитячо-юнацькому спорті.

Спортсмени, які працюють із культурно сформованим тренером, демонструють не тільки вищі результати, а й менший рівень емоційного вигорання та більше задоволення від тренувального процесу.

Висновки. Наше дослідження дозволяє підсумувати, що педагогічна культура – це сукупність професійно-педагогічних знань, навичок, пере-

конань, моральних норм і стилю взаємодії з вихованцями, яка проявляється у процесі навчання, виховання та розвитку особистості.

У реаліях сьогодення, коли фізична культура та спорт займають дедалі важливіше місце в суспільному житті, постає тренера набуває багатогранного значення. Він виступає не лише як спеціаліст з підготовки спортсменів, а й як вихователь, наставник, комунікатор і джерело натхнення для своїх підопічних. У цьому контексті педагогічна культура тренера стає визначальним елементом його професійної майстерності та загальної кваліфікації.

Високий рівень педагогічної діяльності, що базується на соціальних, етичних, гуманістичних, педагогічних, наукових і фахових засадах, є невід'ємною складовою професійної куль-

тури педагога, і тренера також. У сфері фізичної культури та спорту особлива увага приділяється постійному вдосконаленню знань і навичок. Сучасний фахівець має прагнути до саморозвитку, бути відкритим до інновацій та новітніх наукових досягнень, орієнтуватися в актуальних тенденціях професійної діяльності. Такого рівня професіоналізму можна досягти через регулярну участь у науково-практичних конференціях, тренінгах, тематичних семінарах, курсах підвищення кваліфікації та інших формах неперервної освіти. Водночас ефективними є наставницькі програми, які сприяють професійному становленню молодих спеціалістів, допомагаючи їм адаптуватися до професійного середовища та краще розуміти специфіку роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гауряк О. Д., Киселиця О. М. Формування педагогічної культури майбутніх учителів фізичної культури в процесі фахової підготовки у ВНЗ. Вісник Запорізького національного університету. № 2(8), 2012.
2. Гончаренко І. С. Педагогічні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2020. Випуск 7 К (127). С. 37-40.
3. Доля О. І. Педагогічна майстерність у тренерській діяльності. Освіта і розвиток обдарованої особистості, 2021. № 1. С. 102-107.
4. Іванова Т. В. Культурологічна підготовка майбутнього учителя : монографія. Київ : ЦВП, 2005. 282 с.
5. Книга вчителя фізичної культури : довідково-методичне видання / упор. С. І. Операйло, А. І. Ільченко, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 464 с.
6. Онопрієнко О. Аналіз формування базових професійних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури у ЗВО. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 16(48). С. 168-175.
7. Харківська А. А., Мудрик В. І., Школа О. М. Компетентність як фактор підвищення професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту : монографія. Харків, 2020. 185 с.
8. Шевченко С. О. Педагогічна культура тренера: сучасний контекст. Педагогіка і психологія, 2020. № 3. С. 75-80.
9. Шинкарук В., Ткаченко П. Професійна культура та імідж фахівця фізичного виховання та спорту. АКАДЕМІЧНІ ВІЗІІ. Випуск 26/2023.
10. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : підруч. : у 2 ч. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2004. Ч. 1. 272 с.

REFERENCES

1. Hauriak, O. D., & Kyselytsia, O. M. (2012). Formuvannya pedahohichnoii kultury maibutnikh vchyteliv fizichnoii kultury v protsesi fakhovoi pidhotovky u VNZ [Formation of pedagogical culture of future physical education teachers in the process of professional training at universities]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. No. 2(8). [in Ukrainian]
2. Honcharenko, I. S. (2020). Pedahohichni aspekty profesiinoii pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv haluzi fizichnoii kultury i sportu [The pedagogical aspects of professional training of future specialists in the field of physical culture and sports]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. No. 7K(127)23. P. 37-40. [in Ukrainian]
3. Dolia, O. I. (2021). Pedahohichna maisternist u trenerskii diialnosti [The pedagogical skills in coaching]. *Osvita i rozvytok obdarovanoi osobystosti*. No. 1. P. 102-107. [in Ukrainian]
4. Ivanova, T. V. (2005). Kulturolohichna pidhotovka maibutnoho uchytelia [The cultural training of future teachers]: monohrafiia. Kyiv: TSVF, 282 p.
5. Operailo, O. & others (2005). Knyha vchytelia fizichnoii kulture [The physical education teacher's book]: dovidkovo metodychne vydannia. Kharkiv: TORSINH PLUS, 464 p.
6. Onoprienko, O. (2023). Analiz formuvannya bazovykh provediinykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia fizichnoii kultury u ZVO [Analysis of the formation of basic professional competencies of a future physical education teacher in higher education institutions]. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika»*. No. 16(48). P. 168-175. [in Ukrainian]
7. Kharkivska, A. A. & Mudryk, V. I., & Shola, O. M. (2020). Kompetentnist yak faktor pidvyshchshennia profesiinoii diialnosti maibutnikh fakhivtsiv fizichnoii kultury i sportu [The competence as a factor in improving the professional activity of future physical education and sports specialists]: monohrafiia. Kharkiv, 185 p.
8. Shevchenko, S. O (2020). Pedahohichna kultura trenera: suchasnyi kontekst [The Pedagogical culture of the trainer: modern context]. *Pedahohika i psukholohiia*. No. 3. P. 75-80. [in Ukrainian]
9. Shynkaruk, V. & Tkachenko, P. (2023). Profesiina kultura ta imidzh fakhivtsia fizichnoho vykhovannia ta sportu [The professional culture and image of a physical education and sports specialist]. *Akademichni vizii*. No. 26. [in Ukrainian]
10. Shyian, B. M. (2004). Teoriia i metodyka fizichnoho vykhovannia shkoliariv [Theory and methods of physical education of schoolchildren]: pidruchnyk. Ternopil: Navchalna knyha Bohdan, 272 p.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ

Святослав ЧИРУК ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ В СЕЛИЩІ КАМ'ЯНСЬКОМУ В 1764 РОКУ ЗА МАТЕРІАЛАМИ СПОВІДАЛЬНОГО РОЗПISУ.....	4
Наталія ЧУПРІНОВА, Ірина СЕВРУК, Юлія СОКОЛОВСЬКА ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОНФЛІКТУ: ІМПЕРСЬКА ПОЛІТИКА РОСІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УКРАЇНСЬКУ ІДЕНТИЧНІСТЬ.....	16
Сергій ШАПРО ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ЧЕРНІГІВСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ: ТРАДИЦІЇ МЕЦЕНАТСТВА ТА КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРИГОРІЯ ГАЛАГАНА.....	24
Олександр ЯКУБА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДОСЛІДЖЕННІ ТОПОНІМІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПОРІВНЯННЯ З ТРАДИЦІЙНИМИ МЕТОДАМИ.....	31

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Сергій САНДУЛЬСЬКИЙ, Олена КУРДУПОВА, Лариса ДЕГТЯР ВІРТУОЗНІ РУХИ ЯК ФЕНОМЕН ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІРТУОЗНОСТІ.....	40
Надія СБІТНЄВА «УКРАЇНСЬКИЙ СТИЛЬ» У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ: СТО РОКІВ РОЗВИТКУ.....	47
Іван СТЕЦЬКИЙ ДИРИГЕНТ-ПЕДАГОГ: НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЕСТРО ДІЛЯВЕРА ОСМАНОВА.....	56
Наталія СТИХУН ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ МАЙБУТНЬОГО РЕЖИСЕРА-ПЕДАГОГА НАД ВІРШОВАНИМ ТЕКСТОМ.....	64
Оксана СТРИЖОВА, Павло ГОРНИЙ, Ельвіра БАЗИЛЮК КЛАСИФІКАЦІЯ ВІЗУАЛЬНИХ ЕФЕКТІВ ДЛЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ, АНІМАЦІЇ ТА МУЛЬТИМЕДІА.....	69
Оксана СТРИХАР РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ ВОКАЛУ.....	77
Тетяна СУХОМЛІНОВА ХОРОВА ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ ЯК ПРОЯВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	84
Ігор ТВОРОНОВИЧ СИТУАЦІЯ НЕАДАПТИВНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЇ.....	91
Хуан ТЕН РОЛЬ ВОКАЛЬНИХ ТЕХНІК В <i>WATER PASSION</i> ТАН ДУНА.....	97
Наталія УДРІС-БОРОДАВКО КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	103
Анна ХМЕЛЬОВА, Анна ЄЛІНА ЗАСОБИ ВТІЛЕННЯ СИМВОЛІЗМУ У ХОРЕОГРАФІЧНИХ ТВОРАХ.....	108
Ван ЦЗЯНЬ ДУЕТНІ СЦЕНИ В ОПЕРІ ЦЗІНЬ СЯНА «КОРОЛЬ ЧУ»: ЖАНРОВІ МОДЕЛІ, ІНТОНАЦІЙНА СТИЛІСТИКА, АНСАМБЛЕВА ВЗАЄМОДІЯ.....	115
Микола ЦОЙ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОШУКИ У ПОЄДНАННІ ЛІНІЙНОЇ ТА КОЛЬОРОВОЇ ПЕРСПЕКТИВ У ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ПОЛОТНА.....	121

Ірина ЦЮРЯК ФОРТЕПІАННЕ ВИКОНАВСТВО ХХІ СТОЛІТТЯ: ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ.....	130
Вікторія ШЕВЧЕНКО, Олена СКОПЦОВА СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ДИРИГЕНТА ХОРУ: ЕВОЛЮЦІЯ, СУЧАСНІ ОБОВ'ЯЗКИ ТА ВЗАЄМОДІЯ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ.....	135
Павло ШЕВЧУК СОНАТА ДЛЯ ФЛЕЙТИ І ФОРТЕПІАНО Ф. ПУЛЕНКА. ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ АСПЕКТИ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОНАВСЬКИХ ВЕРСІЙ Д. ГОЛУЕЯ ТА М. ДЕФУРА).....	140
Анатолій ШЕМЧУК ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ДИЗАЙНУ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ В СТИЛІ МІЛІТАРІ У ТВОРЧОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЬЄРІВ	147
Ілля ЯКОВЧУК РОЗВИТОК ТУБНОГО МИСТЕЦТВА В ХХ–ХХІ СТОЛІТТІ: ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИКОНАВСЬКА СПЕЦИФІКА.....	153
Лариса ЯРОШЕВСЬКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ МУЗИЧНИХ ТРАДИЦІЙ...	159

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Наталія НІКОРЯК, Анастасія НІКОРЯК СПЕЦИФІКА ПЕРСОНОСФЕРИ РОМАНУ МІШЕЛЯ УЕЛЬБЕКА «ПОКОРА».....	166
Ірина ПАНІБРАТ, Людмила БОРОВИК ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ NIBELUNG В ІНШОМОВНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ.....	176
Дарія ПОЛОЗОК, Сергій СОРОКІН ПОЛІМОДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗМІСТУ СЕРІАЛУ (НА МАТЕРІАЛІ ТУРЕЦЬКОГО МУЛЬТСЕРІАЛУ «KRAL ŞAKIR»).....	182
Світлана ПОТАПЧУК, Ірина ВСТРОВА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЙКОНІМІВ У СКЛАДІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	195
Ольга РУДЬ ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ВІЙНА» В ЩОДЕННИКУ НАДІЇ СУХОРУКОВОЇ «МАРІУПОЛЬ. НАДІЯ»	201
Мар'яна СЕРЕДА ІНКЛЮЗИВНЕ ПИСЬМО У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ: ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОВНОЇ РІВНОСТІ.....	208
Наталія ТАЦЕНКО, Юлія БАКАЙ МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ АГРЕСІЇ У БРИТАНСЬКІЙ ТА АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ 21 СТОЛІТТЯ.....	214
Ольга ТУРКО ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ЧИННИКИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОСТИХ РЕЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	220
Ірина ФЕСЕНКО БІОГРАФІЧНИЙ НАРАТИВ У ДРАМІ «СИН ПОЕТА» О.П. ЧУЧУЯ.....	227
Лариса ЯРОВА КОМУНІКАТИВНА СТРАТЕГІЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ВІРТУАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	234

ПЕДАГОГІКА

Ірина РОЖЕЛЮК КОГНІТИВНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....	240
Людмила РУСАЛКІНА, Тетяна ПИСЛАР МОДИФІКАЦІЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	245

Лариса САВИЦЬКА, Ірина БЕЗУГЛА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО СКЛАДНИХ УМОВ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ У ВИЩІЙ ОСВІТІ.....	251
Олексій СЕНЧЕНКО, Владислав КРУГЛИК ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОЕКТУВАННЯ САМОНАВЧАННЯ У ЦИФРОВІЙ ОСВІТІ.....	257
Анастасія СІРЕНКО, Юлія ХОРОШИЛОВА, Софія КОСОВА ТЕСТУВАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ЗВО).....	263
Елеонора СТРИГА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМОДАЛЬНОГО ПІДХОДУ У ВИКЛАДАННІ ГЕРМАНСЬКИХ І СХІДНИХ МОВ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	269
Людмила ТИТАРЕНКО, Олена МАСЮК ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МАТЕМАТИКА»».....	276
Назар ТКАЧИШИН СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	282
Світлана ТРОНЬКО ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ТА ПІДХОДИ.....	287
Ірина ТРУСКАВЕЦЬКА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ.....	294
Вікторія УЛЬЯНОВА, Ольга РОЩЕНКО, Зоя ТКЕМАЛАДЗЕ ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ.....	299
Олена ХАРЧУК, Наталія ПАХОТА КРЕАТИВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЗМІН.....	305
Nadiya KHLON USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES DURING THE FORMATION OF GEOGRAPHICAL CONCEPTS OF 5TH GRADE STUDENTS.....	312
Катерина ЦИМБАЛ, Сергій ЦИМБАЛ ОРКЕСТРОВЕ ТА АНСАМБЛЕВЕ ВИКОНАВСТВО ЯК ЗАСІБ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТА-ІНСТРУМЕНТАЛІСТА	318
Людмила ЧАЛІЙ, Володимир КОВАЛЬСЬКИЙ, Анатолій КАШУБА АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТРЕНЕРА.....	325
Ірина ЮХИМЕНКО-НАЗАРУК, Тетяна ПАНЮК ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ЛОГІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ.....	332
Тетяна ЯРМАК, Олена СУК ГУМАНІТАРНА ОСВІТА ЯК АТРИБУТ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ.....	337
Марина ЯХНИЧ НОВИЙ ПОГЛЯД СУСПІЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ НА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА КРАКІВСЬКОГО (КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ).....	343

РЕЦЕНЗІЇ

Kateryna BINYTSKA REVIEW OF THE MONOGRAPH BY M. CZEPIŁ AND E. SAZHYŃSKA-MAZUREK “STUDENCI UKRAIŃSCY WOBEC SWOJEJ PRZYSZŁOŚCI – PERSPEKTYWA STANU WOJENNEGO”	353
--	-----

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

**HUMANITIES SCIENCE
CURRENT ISSUES**

**ВИПУСК 85. ТОМ 3
ISSUE 85. VOLUME 3**

Редактори-упорядники

Микола Пантюк

Андрій Душний

Василь Ільницький

Іван Зиморя

Здано до набору 14.04.2025 р. Підписано до друку 01.05.2025.

Гарнітура Times New Roman. Формат 64×84/8.

Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум. друк. арк. 42,08. Зам. № 0525/372. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.